

Срђан РУДИЋ
Историјски институт
Београд

О КУЋИ ХРВОЈА ВУКЧИЋА ХРВАТИНИЋА У ДУБРОВНИКУ

Апстракт: У раду смо за период од око дванаест деценија пратили податке који се односе на кућу даровану 1399. године од стране Дубровчана Хрвоју Вукчићу Хрватинићу. Херцег Хрвоје је 1412. године на име исплате дуга кућу поклонили супруги Јелени. Након њене смрти, Дубровчани су 1423. године херцеговим унукама, Катарини и Доротеји, дали по половину прихода од куће. Податке који се односе на приходе од најма куће, а које су користили њихови наследници, на основу доступних докумената можемо да пратимо до 1521. године.

Key words: Hrvoje Vukčić, Jelena, Katarina, Milica, Dubrovnik, Petar Pavlović

У посед куће у Дубровнику Хрвоје Вукчић је дошао након што је краљ Остоја 1399. године продао Дубровчанима Сланско приморје. Начин на који је Приморје дошло у састав Дубровачке Републике познат је у историографији, тако да се нећемо задржавати на њему.¹ Продаја је завршена када је краљ Остоја 15. јануара 1399. године издао повељу којом је Дубровнику уступио земљиште од Курила до Стона.² Значајну улогу приликом склапања овог уговора

¹ G. Čremošnik, *Prodaja bosanskog Primorja Dubrovniku god. 1399. i kralj Ostoja*, GZM 40 (1928), 109-126; С. Ђирковић, *Историја средњовековне босанске државе*, Београд 1964, 186-187; J. Lučić, *Stjepan je, dioba i borba za očuvanje dubrovačkog Primorja 1399-1405*, Arhivski vjesnik 11-12 (1968-1969), 99-201; J. Калић, *Хумска властелска породица Санковићи*, Европа и Срби, средњи век, Београд 2006, 275-279.

² Љ. Стојановић, *Старе српске повеље и писма I/1*, Београд-Ср. Карловци, 1929, 420-423.

имао је и Хрвоје Вукчић, али се на основу дубровачке грађе не може сазнати како су Дубровчани успели да га придобију. Као награду за уступљену територију Дубровчани су одлучили да краља Остоју и Хрвоја Вукчића приме у ред дубровачке властеле и да им дарују куће у вредности од по 1500 дуката. У Дубровник су након тога послати краљев слуга, логофет Стефан, и Хрвојев слуга, кнез Рауп, са задатком да понесу даровну повељу, да уреде питање кућа и да уведу Дубровчане у даровани посад. Веће умољених је 5. фебруара закључило да се босанским посланицима исплати Митровдански доходак од претходне године, да се краљу Остоји и Хрвоју Вукчићу, као и сваком другом дубровачком племићу, додели по комад земљишта у Приморју и да им се покажу куће које им је Град наменио. Како посланици нису били задовољни понуђеним кућама, Веће умољених је 6. фебруара одлучило да се посланицима покаже седам других кућа, па да они сами изаберу две које ће им одговарати. Сутрадан су одређена три службеника чији задатак је био да покушају да пронађу одговарајуће куће. Веће је 10. фебруара одлучило да купи неко градилиште за 600 дуката и тамо изгради куће, а ако посланици ни тиме не би били задовољни да им се уручи 3 000 дуката, па да онда сами траже одговарајућу кућу, што се и десило. На крају је Веће 11. фебруара одобрило избор посланика – за краља је изабрана кућа покојног Марина Бунића, а за Хрвоја кућа у којој је становао *Machoe de Barnaba*.³

Када је ово питање решено, Дубровчани су 25. фебруара 1399. године издали повеље којима су примили краља Остоју и Хрвоја у ред своје властеле и даровали им куће у граду.⁴ Повељом Дубровчани војводу Хрвоја „и његове синове и његове унукe и праунукe који су од мушког колена” именују за властелу и већнике и дарују му „палачу у племенито и у баштину и његовим синовима и његовим унуцима и праунуцима у веке векова”. Из даровнице се види да

³ G. Čremošnik, *Prodaja bosanskog Primorja Dubrovniku god. 1399. i kralj Ostoja*, 119-121; J. Lučić, *Stjecanje, dioba i borba za očuvanje dubrovačkog Primorja 1399-1405*, 125. Martinussius de Baraba (1374-1400), кога су већином називали кратким обликом *Machoe*, био је син Павла Барабе. И. Манкен, *Дубровачки патрицијат у XIV веку*, Београд 1960, 123-124.

⁴ Љ. Стојановић, *Старе српске повеље и писма I/I*, 427-429, 446-447.

је кућа до тада била власништво „госпође Филипе наше владике”.⁵ У повељи се не говори о положају куће коју је Хрвоје добио, али на основу каснијих вести знамо да се она налазила *apud ecclesiam sancti Blasii in Ragusio ad Luzarizan*.⁶ На предлог Општине, 7. априла су у кућама које су добили краљ Остоја и Хрвоје Вукчић саграђени по једна цистерна, врата и балкон.⁷

Питање комада земље који је Хрвоју следио као дубровачком властелину решено је касније, када је дубровачка влада извршила деобу новостечене територије – Хрвоје је као почасни члан Великог већа и глава куће добио део и четвртину у XIII десетини у Сланом.⁸ Његов син Балша је комад земље, део и четвртину у VII десетини, добио тек августа 1402. године.⁹

Проблеми са кућом Хрвоја Вукчића настају почетком 1412. године, када су његови посланици изнели у Дубровнику одређене захтеве у вези са његовим протовестијаром, Дубровчанином Михаи-

⁵ Љ. Стојановић, *Старе српске повеље и писма I/1*, 447.

⁶ Državni arhiv u Dubrovniku (=DAD), Div. Not. XCV, f. 109'-110, 19. VI 1520. Најранија позната вест о положају херцегове куће потиче из фебруара 1418. године, и у њој се каже да се она налази *apud Sancti Blasii*. DAD, Div. Not. XII, f. 213, 9. II 1418. Грађу из Дубровачког архива углавном смо користили на основу исписа Вељана Атанасовског и микрофилмова Архива САНУ. У раду смо користили и исписе академика Симе Ћирковића. Део грађе уступио нам је др Есад Куртовић коме се најтоплије захваљујемо.

⁷ J. Lučić, *Stjecanje, dioba i borba za očuvanje dubrovačkog Primorja 1399-1405*, 126.

⁸ Погледати: J. Lučić, *Stjecanje, dioba i borba za očuvanje dubrovačkog Primorja 1399-1405*, 125-135; A. Kaznačić-Hrdalo, *Dioba i ubikacija dijelova Slanskog primorja u doba pripojenja Dubrovniku godine 1399*, *Anali Zavoda za povijesne znanosti istraživačkog centra JAZU u Dubrovniku* 17 (1979), 17-47.

⁹ Дубровчани су 21. јула 1402. године, након Хрвојевог захтева, нашли да је Балша постао дубровачки властелин када су „Нове земље” стечене, те му следује део. Стога је 27. јула одлучено да се од појединих власника купе делови земље и дају Балши. Како се делови земље које је Општина некоме дала у приморју нису смели продавати, Велико веће је 7. августа одобрило да се учини изузетак. J. Lučić, *Stjecanje, dioba i borba za očuvanje dubrovačkog Primorja 1399-1405*, 132-133; Д. Ловреновић, *Да ли је Јелена Нелипчић била мајка Балше Херцеговића?*, *Историјски зборник* 7, Бања Лука 1986, 196.

лом Кабужићем, коме је херцег ставио на располагање своју кућу и поседе добијене 1399. године. Дошло је до спора са Дубровчанима, који су били противни томе да се њихов властелин меша у питања дарованих поседа. Дубровчани су стога, 6. фебруара, одлучили да се власти супротставе таквој пракси, а три дана касније и да се формира комисија која ће решити питање не само Хрвојеве имовине, већ и имовине све стране властеле.¹⁰

Недуго затим, Хрвоје је повељом од 2. априла 1412. године својој супрузи Јелени, на име исплате дуга, даровао кућу и поседе које је имао у Дубровнику. Хрвоје је супрузи дуговао 10 000 дуката – 6 000 је позајмио приликом одласка у Будим код краља Сигисмунда, а још 4 000 након повратка. Херцег дуг није вратио у новцу, већ је својој супрузи поменутом повељом уступио за први део дуга жупу Врбању са градом Котором, а за други део „куће наше које имамо у многоплеменитом граду Дубровнику у Далмацији са свим оним што тим кућама припада”. Како пише у повељи, Јелена са датом имовином може чинити шта хоће – може је продати или даровати или с њом располагасти како јој одговара.¹¹

И поред тога што је на овај начин решен сукоб са Михаилом Кабужићем, Дубровчани су намерили да једном општом одлуком спрече сличне сукобе у будућности. Стога су 14. јануара 1413. годи-

¹⁰ М. Динић, *Дубровчани као феудалци у Србији и Босни*, ИЧ 9-10 (1959), 147-148; Н. Исаиловић, *Михаило Кабужић, дубровачки одметник – босански дипломата*. (Захваљујемо колеги Невену Исаиловићу на уступљеном рукопису рада).

¹¹ Љ. Стојановић, *Старе српске повеље и писма I/1*, 549-551. На основу дела повеље у којем се помињу „куће наше”, Јелена Мргић је указала на могућност да је поред палате која је предмет нашег интересовања Хрвоје могао касније стећи још неку кућу у Дубровнику. Ј. Мргић-Радојчић, *Доњи Краји, крајина средњовековне Босне*, Београд 2002, 83. У литератури се помињу две различите године када је реч о Хрвојевом путу у Угарску. Према Ферду Шишићу и Дубравку Ловреновићу то је било крајем 1408, а према Јелени Мргић у пролеће 1412. године. F. Šišić, *Vojvoda Hrvoje Vukčić Hrvatinić i njegovo doba (1350.-1416.)*, Zagreb 1902, 205-206; D. Lovrenović, *Jelena Nelipčić, splitska vojvotkinja i bosanska kraljica*, Radovi Zavoda za hrvatsku povijest FF u Zagrebu 20 (1987), 186; Ј. Мргић-Радојчић, *Доњи Краји, крајина средњовековне Босне*, 91.

не донели одлуку којом су забранили дубровачким грађанима, онима који се сматрају Дубровчанима и онима који станују у Дубровнику, да не смеју ни на један начин примити или добити имања, куће и дарове које је Република поклонила страним владарима и великашима. Дозвољено је да се наведена добра могу узимати у годишњи закуп, али би онај ко то учини био дужан да сваке године донесе писмо о закупу. Уредба је важила само за Босну, Србију и Зету, али није увек била доследно спровођена.¹²

Почетком 1416. године херцег Хрвоје Вукчић је умро, а његова удовица Јелена се недуго потом удала за босанског краља Остоју – као краљица се први пут спомиње октобра 1416. године. Убрзо је дошло до несугласица са Дубровчанима који или нису знали да је Хрвоје даровао кућу Јелени или су једноставно покушавали да је поврате у своје власништво. О херцеговој кући се 2. децембра 1416. године расправљало у Већу умољених. Наредне године, 20. новембра, одлучено је да се одреде три лица која ће се у периоду од наредне три године старати о кући и поседима Хрвоја и Балше Хрватинића и осигурати сав приход општини.¹³ У складу са том одлуком изабрана лица су 9. фебруара 1418. године кућу херцега Хрвоја и његовог сина дали у закуп на три године Луки Кабужићу за 50 перпера годишње почев од 1. фебруара.¹⁴ Када је сазнала за ово, Јелена је реаговала у заштити својих права. Током априла 1418. године, у Дубров-

¹² S. Nodilo, *Chronica Ragusina Junii Restii (ab origine urbis usque ad annum 1451) item Joannis Gundulae (1451/1484)*, Zagrabiae 1893, 209-210; Б. Недељковић, *Liber Viridis*, Београд 1984, 98-99; М. Динић, *Дубровчани као феудалци у Србији и Босни*, 148; Ј. Мргић-Радојчић, *Доњи Краји, крајина средњовековне Босне*, 97; Н. Исаиловић, *Михаило Кабужић, дубровачки одметник – босански дипломата*.

¹³ D. Lovrenović, *Jelena Nelipčić, splitska vojvotkinja i bosanska kraljica*, 190. Хрвојев син Балша је такође умро 1416. године.

¹⁴ DAD, Div. Not. XII, f. 213, 9. II 1418. Лука (1396-1437) је био ванбрачно дете Живе Кабужића. Пословао је заједно са својим братом по оцу Николом. Њихове пословне књиге су најстарији сачувани документи такве врсте у Дубровнику. Д. Ковачевић, *Трговачка књига Николе и Луке Кабужића*, Историски преглед 1 (1954), 46-48; И. Манкен, *Дубровачки патрицијат у XIV веку*, 168-169; Д. Ковачевић-Којић, *Трговачке књиге браће Кабужић (Saboga) 1426-1433*, Споменик САНУ 137 (1999).

нику је боравио њен посланик фратар Стефан. У периоду између 11. и 23. априла Дубровчани су четири пута одлагали одговор на краљичине захтеве. На крају је 26. априла у Већу умољених, уз већину од свега једног гласа, одлучено да се Јелени додели Хрвојева кућа и да се одреде три лица која ће се побринути о начину спровођења ове одлуке. Сутрадан је решено да се Јеленином посланику да одговор и сачињена је исправа којом се Хрвојева кућа уступа Јелени.¹⁵

Дубровчани су 29. априла издали повељу којом су уступили Јелени кућу коју јој је даровао њен први муж Хрвоје Вукчић. Из текста ове исправе се види да је Јелена Дубровчанима, по свом посланику Стефану, поднела на увид документ херцега Хрвоја писан словенским и оверен висећим печатом, којим јој је он дао кућу заувек, а уколико је то неизводљиво, да је ужива за живота. Дубровчани стога дају кућу Јелени „да је ужива до толе доколе се више реченом нашем већу буде свидело”, односно, да је она може уживати за својега живота. Даље, Дубровчани наводе и три разлога због којих је настао проблем између њих и босанске краљице: први, јер Јеленин посланик није донео даровницу којом су Дубровчани дали кућу херцегу Хрвоју, други, јер исправа коју је донео посланик под печатом херцеговим није била свршена пошто није наведено име дијака који је саставио и трећи, јер је Хрвојев лист о даровању написан шест година раније и они за њега до овог времена нису знали.¹⁶

Након нешто више од месец дана Дубровчани су опет расправљали о Хрвојевој кући. Веће умољених је 6. јуна одбацило предлог да се кућа уступи Јелени и решило да се одлука о томе одложи. На заседању 9. јуна прихваћено је мишљење да се кућа уступи Јелени или некој другој особи. Како је у кући тада живео Лука Кабужић, Веће је после низа предлога донело одлуку да покуша приволети Јелену да он остане у кући, на шта Јелена није пристала. Јелена је тражила да јој Дубровчани упуте посланика, што су они у више наврата одбили или одложили. Веће је 12. јула донело одлуку да се Лука Кабужић ослободи плаћања до оног времена када је кућа припала Јелени, којој је требало платити закупнину. Ово није било коначно решење јер се о проблему и надаље расправљало – последњи познати

¹⁵ D. Lovrenović, *Jelena Nelipčić, splitska vojvotkinja i bosanska kraljica*, 190.

¹⁶ Љ. Стојановић, *Старе српске повеље и писма I/1*, 551-552.

податак који се тиче овог питања носи датум 21. јула 1418. године, када су Дубровчани опет одложили слање посланства краљици Јелени.¹⁷ На основу свега реченог не може се утврдити како су дубровачке власти решиле ово питање и да ли су га уопште решиле.

Јелена је ускоро нестала са политичке сцене. Након смрти краља Остоје, септембра 1418. године, круну је понео његов син Стефан Остојић, који је ускоро затворио бившу краљицу. На новог краља велики утицај је вршио Михаило Кабужић, некадашњи Хрвојев протовестијар, који га је наговарао да нападне Дубровник. Краљ Стефан Остојић је средином фебруара 1419. године, управо на наговор Михаила Кабужића, покренуо питање Сланског приморја и тражио од Дубровчана да му дају Хрвојеву кућу и остале поседе. Босански краљ је Хрвојеву кућу и земљу тражио као „краљевска добра” јер је сматрао да све то припадало њему, а не Хрвојевој удовици и наследници. Дубровчани су одбили његове захтеве.¹⁸ Може се претпоставити да је Јелена у ово време, дакле почетком 1419. године, већ доспела у затвор.¹⁹ Прва вест која изричито помиње да је бивша босанска краљица затворена потиче од 11. јула исте године и тиче се њене куће у којој је тада становао Михоч (Michael) Растић. Мало веће је тада одлучило, пошто се знало да је Јелена *carceratam intellexit et an vivat ignovit*, да Михоч држи кућу до наредне одлуке.²⁰ Дубров-

¹⁷ D. Lovrenović, *Jelena Nelipčić, splitska vojvotkinja i bosanska kraljica*, 191-192.

¹⁸ С. Ћирковић, *Историја средњовековне босанске државе*, 246-247; Р. Џивковић, *Tvrtko II Tvrtković*, Sarajevo 1981, 76-77; D. Lovrenović, *Jelena Nelipčić, splitska vojvotkinja i bosanska kraljica*, 192; Н. Исаиловић, *Михаило Кабужић, дубровачки одметник – босански дипломата*.

¹⁹ D. Lovrenović, *Jelena Nelipčić, splitska vojvotkinja i bosanska kraljica*, 192.

²⁰ DAD, Cons. Minus II, f. 73, 11. VII 1419. Михоч (Mihoc, Michael, Mihočius, МИХОЧЬ) Растић (1366-1431), син Syme Sclavi de Restis-a. Његове везе са Босном датирају из 80-тих година XIV века. Заједно са братом Марином (1365-1443), крајем XIV и почетком XV века, активно је учествовао у политици. Посебно значајну улогу играо је у односима са Босном, али и са Србијом и Угарском, где је ишао као посланик. Од 20-тих година XV века био је на босанском двору у својству прокуратора. Овај положај на босанском двору касније је преузео његов син Мароје (Maroë, МАРОЕ) Растић (1399-1464). Треба истаћи да су Растићи од почетка XV века

чани ни наредних пар година нису знали да ли је бивша босанска краљица жива, те је Мало веће 1420. и 1421. године донело исту одлуку у вези са боравком Михоча Растића у Јелениној кући.²¹

Након свргавања Стефана Остојића, средином 1421. године, нови босански краљ постао је Твртко II. Попут свог претходника, и он је, септембра 1421. године, неуспешно тражио од Дубровчана да му дају приходе од куће која је некада припадала херцегу Хрвоју.²²

Почетком 1423. године своја потраживања у вези са кућом и поседом Хрвоја Вукчића истакле су кћерке херцеговог покојног сина Балше – Катарина и Доротеја. Катарина је била удата за босанског великаша Твртка Боровинића,²³ док се Доротеја удавала два пута, најпре за Шимуна Кладушког, а након његове смрти за Јована Брезовичког.²⁴ Хрвојеве унучке су упутиле свој захтев Дубровчанима највероватније пошто су сазнале да Јелена није више била међу живима. Дубровчани су се током фебруара месеца бавили овим захтевом, који су решили тако што су одлучили да Балшиним кћеркама дају по половину прихода од херцегове куће и поседа у „Новим земљама”.²⁵

заузимали истакнути положај у дубровачком патрицијату, испољен у неким бројчаним подацима који указују на њихову јаку позицију у Већу умомљених. И. Манкен, *Дубровачки патрицијат у XIV веку*, 390-392, генеалогска табла LX/1.

²¹ DAD, Cons. Minus II, f. 105', 23. I 1420; f. 171, 18. I 1421.

²² Р. Živković, *Tvrtko II Tvrtković*, 135-136.

²³ Р. Ћошковић, *Veliki knez bosanski Tvrtko Borovinić*, *Croatica Christiana periodica* 37 (1996), 57-81; С. Рудић, *Боровинићи – властелска породица из источне Босне*, Земља Павловића – средњи вијек и период турске владавине, Бања Лука, Српско Сарајево 2003, 264-273.

²⁴ Ј. Мргић-Радојчић, *Доњи краји - крајина средњовековне Босне*, 110-113. У литератури се често наилази на погрешан податак да је Доротеја најпре била удата за Иваниша Благајског, а потом и Мартина Франкопана. V. Klarić, *Krčki knezovi Frankapani I*, Zagreb 1901, 233; F. Šišić, *Vojvoda Hrvoje Vukčić Hrvatinić i njegovo doba (1350.-1416.)*, 21; Д. Ловреновић, *Да ли је Јелена Нелинчић била мајка Балше Херцеговића*, 197; Р. Ћошковић, *Veliki knez bosanski Tvrtko Borovinić*, 68.

²⁵ М. Пуцић, *Споменици српски I*, Београд 1858, XXXI; N. Iorga, *Notes et extraits pour servir a l'histoire des croisades au XV siècle II*, Paris 1899, 215, нап. 4.

За разлику од одуговлачења, којим су се служили неколико година раније, када је Јелена захтевала да јој се преда имовина покојног мужа, Дубровчани су приликом решавања захтева херцегових унука били далеко бржи. Томе су свакако допринеле и личности које су посредовале за њих – краљеви Сигисмунд и Твртко II, али пре свега то што су захтеви Хрвојевих унука били оправдани, те их стога није било могуће ометати.

Дубровчани су 1. марта 1423. године упутили писма краљу Твртку II и Катарини, у којима их обавештавају о донетој одлуци и историјату догађања везаних за кућу. Из ових писама сазнајемо да је у Дубровник дошао посланик краља Твртка II, кнез Радослав Путничкић, који је донео два листа – један од босанског краља а други од Катарине, са захтевом да се Хрвојевој унуци да њено наслеђе. Дубровчани даље пишу да су чули да су, након смрти Хрвоја и Балше, иза Балше остале две кћерке, али нису знали где се оне налазе. Када је постала краљица, Јелена је послала свог човека са листом којим јој је херцег Хрвоје дао кућу и земљу. Пошто су после неког времена чули да је Јелена умрла, кућу и земљу су дали у најам. Када су у Дубровник дошли посланици Катарине и Доротеје, одлучили су да Балшиним кћеркама дају по половину прихода од куће и земље.²⁶ Дубровчани су потом, 4. марта, писали и краљу Сигисмунду поводом захтева који је у име Доротеје изнео Фаркаш, посланик кнеза Ладислава Благајског. Из овог писма сазнајемо да је Јелена убијена годину дана раније (*ab uno anno citra, postquam necem eius*).²⁷ Истога дана Дубровчани су писали и кнезу Ладиславу Благајском, а сутрадан, 5. марта, и Доротеји.²⁸

Наредних стотинак година, Хрвојеве унуке, као и њихови наследници, давали су кућу у закуп члановима дубровачке породице Растић. У записницима Малог већа забележено је 15. јуна 1426. године да је у благајну уложен закуп за половину куће и земље који

²⁶ Љ. Стојановић, *Старе српске повеље и писма I/1*, 510-511; Љ. Стојановић, *Старе српске повеље и писма I/2*, 4-5.

²⁷ J. Gelcich, L. Thallóczy, *Ragusa és Magyarország összeköttetésekének oklevéltára*, Budapest 1887, 288-289.

²⁸ N. Iorga, *Notes et extraits pour servir a l'histoire des croisades au XV siècle II*, 215.

су припадали Доротеји.²⁹ И наредне године, 13. маја, опет је у записницима Малог већа забележено да је Михоч Растић уложио закуп за Доротејину половину куће и земље у благајну. Закуп за половину куће износио је 25 перпера.³⁰ Доротејин посланик Ђурађ (Gregorius filius Dragosii de Sana) примио је априла 1428. године од Михоча Растића 120 перпера на име закупа за половину куће, за период од претходних пет година закључно са 31. мартom.³¹ На основу горе поменутих белешки у записницима Малог већа јасно је да је Михоч Растић сваке године током поменутог периода полагао паре за закуп у општинску благајну. Доротеја је, из непознатих разлога, можда због удаљености, тек пет година након што је примила наследство подигла новац од закупа. Негде у то време, на основу садржаја једног писма, накнадно датираног 1434. годином, сазнајемо да су кнез Шимун Кладушки и госпођа Доротеја свој део прихода уступили на четири године свом свак⁸ кнезу Твртку Боровинићу. Како су од истека те четири године прошле још две, они су од Дубровчана тражили да им по слози Стефану пошаљу доходак који им припада.³² Писмо је морало настати пре 6. маја 1434. године, јер се Доротеја тада помиње као удовица.³³

Доротеја је, исправом коју је 23. марта 1433. године издао Загребачки каптол, овластила свог мужа Шимуна Кладушког и Стефана, сина Негуа de Grabrewnik, да се побрину за њене поседе у Дубровнику.³⁴ Маја исте године, Стефан је као Доротејин заступник примио од Марина Растића и браће 10 дуката на име половине за-

²⁹ Из наставка белешке види се да је закуп уложио Михоч Растић. DAD, Cons. Minus, IV, f. 16', 15. VI 1426.

³⁰ DAD, Cons. Minus, IV, f. 88', 13. V 1427.

³¹ DAD, Div. Not. XV, f. 201', 16. IV 1428.

³² Љ. Стојановић, *Старе српске повеље и писма I/2*, 33.

³³ DAD, Miscellanea saeculi XV, III, Litteree scriptee domination Ragusii, бр. 16, 6. V. 1434; N. Iorga, *Notes et extraits pour servir a l'histoire des croisades au XV siècle II*, 320; J. Мргич-Радојчић, *Доњи краји - крајина средњовековне Босне*, 112.

³⁴ DAD, Miscellanea saeculi XV, III, Litteree scriptee domination Ragusii, бр. 14, 23. III 1433; J. Мргич-Радојчић, *Доњи краји - крајина средњовековне Босне*, 111.

купнине за кућу за време до 31. марта 1433. године, као и десет дуката за 1434. годину закључно са последњим даном месеца марта.³⁵

Наредне 1434. године, актом издатим од 6. маја од стране Загребачког каптола, Доротеја је за заступнике одредила Драгишу и Мартина.³⁶ Њих двојица су почетком јула исте године на име закупа половине куће која је припадала Доротеји за период од наредних пет година, од 1. априла 1434. године до 31. марта 1439. године, примили од Марина Растића 50 дуката.³⁷ Из фебруара 1439. године сачувана је још једна исправа Загребачког каптола којом Доротеја, сада већ супруга Јована Брезовичког, као заступнике одређује Стефана и Томаса de Wydonуна.³⁸ Јован Брезовички је 12. маја 1451. године у име своје супруге Доротеје дао у закуп половину куће и половину поседа у „новим земљама“ Бенедету (Бенку) Растићу на 20 година за суму од 160 дуката.³⁹

Доротеја је умрла пре истека двадесетогодишњег закупа. Из једног акта Загребачког каптола из 1470. године, сазнајемо да је брака са Шимуном Кладушким имала двоје деце, Јована и Маргариту, који су били наследници њене имовине у Дубровнику. Јован и Маргаритин муж Никола Шубић, дали су 7. јула 1470. године у закуп на следећих педесет година, почев од 1. априла 1471, половину куће у Дубровнику и половину поседа у „новим земљама“ Михаилу Растићу. Маргарита и Никола Шубић су имали два сина, Георгија и Кристофора. Њих двојица и њихов ујак Јован примили су 11. јуна 1495. године од Бартоломеа Растића *ducatos auri ... centum octuaginta sep-*

³⁵ Steffanus filius Hermie de Grabrorouich nuntius et prokurator done Dorathee filie Balse olim filii ducis Cheruoie et consortis Simonis filii Georgii de Cladusa. DAD, Div. Not. XVIII, f. 37', 21. V 1433. Марин (1365-1443) је био брат Михоча Растића. И. Манкен, *Дубровачки патрицијат у XIV веку*, генеалогска табла LX/1-2.

³⁶ DAD, Miscellanea saeculi XV, III, Litteree scriptee domination Ragusii, бр. 16, 6. V. 1434.

³⁷ DAD, Div. Not. XIX, f. 25', 3. VII 1434.

³⁸ DAD, Miscellanea saeculi XV, III, Litteree scriptee domination Ragusii, бр. 22, 7. II 1439.

³⁹ DAD, Div. Not. XXXVI, f. 34', 12. V 1451. Бенедето (Benedetto) Растић (1423-1454) је био син Михоча Растића. И. Манкен, *Дубровачки патрицијат у XIV веку*, генеалогска табла LX/1.

tem grossos 33. Поменути Растић им је тиме исплатио закуп за последњих двадесет седам година, и на тај начин измирио сав дуг за педесет година.⁴⁰

Подаци који се односе на половину куће која је припадала Катарини су бројнији. У Дубровнику је 21. фебруара 1425. године, у вези са половином Хрвојеве куће и поседом у „Новим земљама” који су припали Катарини, боравио Иван Радојевић, посланик Твртка Боровинића. Изгледа да је закуп за половину куће износио 25 перпера.⁴¹ Из записника Малог већа за 15. јун 1426. и 13. мај 1427. године сазнајемо да су примљена писма Твртка Боровинића која се односе на половину куће и поседа који су припадали његовој супрузи Катарини.⁴² Садржај ових писама није нам познат, али се она вероватно односе на закуп поменутих добара. У периоду између 1428. и 1436. године сачувана су четири ћирилична документа, настала у Твртковој преписци са Дубровником везаној за ово питање. Први документ, датиран 28. новембром 1428. године, јесте разрешница рачуна коју је Твртко издао кнезу Михочу Растићу у вези са дохотком од некадашњих поседа херцега Хрвоја.⁴³ Други документ, настао 15. децембра 1429. године, бави се истим питањем, али из њега сазнајемо и то да је Твртко своје земља у Сланом и у „Височах” предао дубровачком грађанину Добрашину Тврдавићу.⁴⁴ У писму од 26. априла 1430. године Твртко обавештава дубровачку владу да је рекао Михочу Растићу и његовој деци да од оствареног прихода за ту годину изврше потребне поправке на кући.⁴⁵ Документ од 28. октобра

⁴⁰ DAD, Procure de Notaria IV, f. 229, 7. VII 1470; Div. Not. LIV f. 135', 7. VII 1470 (запис из 11. јула 1495. налази се на маргини). Јован Кладушки је имао три сина – Гргура, Мартина и Стефана – који се не помињу у вези са херцеговом заоставштином. Ј. Мрѓић-Радојчић, *Доњи краји - крајина средњовековне Босне*, 112. Михаило (Michael) Растић (1445-1484) је био син Бенедета (Бенка), а унук Михоча Растића. И. Манкен, *Дубровачки патрицијат у XIV веку*, генеалогска табла LX/1

⁴¹ DAD, Cons. Minus III, f. 202, 21. II 1425. У вези са овим погледати: DAD, Cons. Minus III, f. 238', 9. VII 1425. и f. 245', 6. VIII 1425.

⁴² DAD, Cons. Minus, IV, f. 16', 15. VI 1426; Cons. Minus, IV, f. 88', 13. V 1427.

⁴³ Љ. Стојановић, *Старе српске повеље и писма I/2*, 8

⁴⁴ Љ. Стојановић, *Старе српске повеље и писма I/2*, 8-9.

⁴⁵ Љ. Стојановић, *Старе српске повеље и писма I/2*, 10.

1436. године опет је разрешница рачуна у вези са дохотком од некадашњих поседа херцега Хрвоја, али овога пута је она издата кнезу Мароју Растићу, сину Михочеву.⁴⁶

Наредни документ који се тиче Катаринине половине куће потиче из марта месеца 1447. године. Тада је њен и Твртков син Иван писмом обавестио Дубровчане да је послао свога слугу Милорада да прими новац од куће њој у Дубровнику.⁴⁷ Ово је иначе његов једини помен у изворима.

Далеко више података имамо о његовој сестри Милици, која је била удата за Стефана Шимраковића – као његова жена помиње се у једном документу од 14. јануара 1465. године.⁴⁸ Исте године, 14. јуна, Милица је безуспешно тражила од Дубровчана наследство. Наредне године се опет обратила Дубровчанима и тражила да јој барем дају помоћ, али је 4. августа 1468. опет била одбијена. Ипак, 7. фебруара 1469. године Дубровчани су јој дали 50 перпера кирије за кућу у којој је становао син Бенка Растића. Касније, од 24. августа 1471. године, давали су јој и половину прихода од поседа у „новим земљама”.⁴⁹ Милица, *filia olim Turtchi Borouinich et uxor que fuit olim Stierani Simrach*, изјавила је 14. октобра 1472. године да је од Михаила Растића, који је живео у кући херцега Хрвоја, примила 20 дуката који јој припадају од закупа за протекло време до краја фебруара 1472. године, као и 40 перпера за време до краја фебруара 1473. године.⁵⁰

⁴⁶ Љ. Стојановић, *Старе српске повеље и писма I/2*, 10-11. О Михочу и Мароју погледати нап. 20.

⁴⁷ М. Динић, *Три ћириловска писма из 1447. године*, Прилози КЈИФ 15, свеска 1-2 (1935), 167. Сачуван је податак да је бан Петар Таловац са браћом намеравао је да купи Хрвојеву кућу, али су га Дубровчани писмом од 11. јануара 1445. године упутили на херцегове наследнике. J. Gelcich, L. Thallóczy, *Ragusa és Magyarország összeköttetésekének oklevéltára*, 460-461

⁴⁸ М. Динић, *Хумско-требињска властела*, Београд 1967, 37, 94, нап. 27.

⁴⁹ Према Ђири Трухелки и Пеју Ђошковићу, радило се о кући у Дубровнику и поседу који је Твртко Боровинић као дубровачки племић добио приликом деобе Конавала у тзв. „новим земљама” (?). Ђ. Трухелка, *Tursko-slovenski spomenici dubrovačke arhive*, Sarajevo 1911, 218-219; Р. Ђошковић, *Veliki knez bosanski Tvrtko Borovinić*, 78.

⁵⁰ DAD, Div. Not. LVI, f. 118, 14. X 1472; М. Динић, *Хумско-требињска властела*, 37.

Нису јасни разлози због којих Дубровчани нису одмах дали Милицу њен део наследства. Ћиро Трухелка је сматрао да је разлог томе било постојање пречих наследника – према њему, то је могао бити само Синан-паша Боровинић, кога је он сматрао Твртковим сином, а који се након тридесет година појавио као високи турски достојанственик и господар херцегове земље.⁵¹ Зна се да су Дубровчани Синан-пашу сматрали припадником породице Боровинић.⁵² У том светлу интересантно је неколико података из 1474. године. Најпре се 7. фебруара помиње Турчин који је дошао из Константинопоља у вези са некадашњом кућом херцега Хрвоја.⁵³ Сличну белешку налазимо и 9. фебруара.⁵⁴ О овоме је 10. јула расправљало и Веће умољених.⁵⁵

С краја 1474. године имамо податак да је Милица, ћерка поклоног Твртка Боровинића из Босне et relicta Radoe Gregorouich dicti Sineachouich, изјавила да је подигла 40 перпера од Михаила Растића на име половине закупнине за кућу за време до краја фебруара исте године.⁵⁶ Милица се у вези са подизањем закупа за Хрвојеву кућу јавља у наредних пар деценија.⁵⁷ Последњи пут се помиње 23. децем-

⁵¹ Ћ. Truhelka, *Tursko-slovjenski spomenici dubrovačke arhive*, 219; И Петар Гаковић је сматрао да је Синан-паша син Твртка Боровинића. П. Гаковић, *Пад Босне и његове пошљедице*, Развитак 2, Бања Лука 1941, 45; Јелена Мргић сматра да би Синан-паша пре могао бити Твртков унук него син, с обзиром на то да их дели временски распон од 60 година. Ј. Мргић-Радојчић, *Доњи краји - крајина средњовековне Босне*, 114.

⁵² Ћ. Truhelka, *Tursko-slovjenski spomenici dubrovačke arhive*, 219.

⁵³ Ser Nicola de Bonda, ser Joh. de Palmota, ser Helios Pe. de Bona off. ad locuendum cum Turcho qui venit Constantinopoli pro domo olim Chervoe cherzech in qua habitat ser Michael Ben. de Restis et reportandum domino. DAD, Cons. Minus XIX, f. 93', 7. II 1474.

⁵⁴ DAD, Cons. Minus XIX, f. 94, 9. II 1474.

⁵⁵ Pp est de firmando insum dandum Turcho qui venit Constantinopoli causi domus qui fuit olim Chervoe Cherzech (16:9). DAD, Cons. Rog. XX, f. 96', 10. VII 1474.

⁵⁶ DAD, Div. Not. LVIII, f. 134, 6. XI 1474. Код Михаила Динића: Radoe Gregorouich dicti Simracouich, М. Динић, *Хумско-требињска властела*, 38.

⁵⁷ DAD, Div. Not. LIX, f. 163', 27. XI 1475; Div. Not. LX, f. 99, 6. VIII 1476; Div. Not. LXIII, f. 10', 19. I 1478; Div. Not. LXIII, f. 191, 15. IV 1479; Div. Not. LXV, f. 50, 14. XI 1480.

бра 1495. године када су њени тутори (Tutoris di Milize olim Tuertchi Bogouinich) примили доходак од куће.⁵⁸

Као наследници дела дохотка од некадашње куће херцега Хрвоја јављају се 20. фебруара 1507. године Петар, син кнеза Павла Петровог Влатковића, и Владислав Шимраковић, син покојне Милице.⁵⁹ На основу каснијих вести видимо да је половина дохотка од куће која је некада припадала Милици била подељена између њеног сина Владислава и Петра Павловића из рода Влатковића.

Војвода хумски Петар Павловић и његова мајка Јелена подигли су новембра 1516. године своју четвртину прихода од куће ad Luzarizan која је некада припадала херцегу Хрвоју.⁶⁰ Богумил Храбак, на основу податка да је војводи Петру и његовој мајци Јелени припадала четвртина закупа некадашње куће херцега Хрвоја, погрешно сматра да је читава кућа припадала Влатковићима. Како у документу који је користио није наведено ко је подигао три четвртине закупа, закључио је да је поред Петра Павловића било још изданака породице Влатковић који су могли имати право да наплате свој део заједничке имовине.⁶¹

Војвода Петар Павловић је своју четвртину прихода, од куће у којој су тада становали наследници Мартолице Растића, подигао и јуна 1520. године. Како је у међувремену умро Владислав Шимраковић, другу четвртину је подигла његова удовица Ануела. Из истог документа сазнајемо да су Владислав и Ануела имали сина по имену Павле.⁶² Неколико недеља касније, 9. јула 1520. године, дубровачки

⁵⁸ DAD, Div. Not. LXXV, f. 166, 23. XII 1495.

⁵⁹ Ser Petrus comitis Pauli Petri Vlatchovich ut filius et heres pro parte sua dicti comitis ... ex una parte et Vladissaus filius et heres q. Milize matris descenductis ex linea Chervoe chertzegh parte ex altera. Div. Canc. XCIX, f. 169'-170, 20. II 1507. Владислав Шимраковић са породицом се помиње 1514. године као становник Сланог. DAD, Cons. Rog. XXXIII, f. 76, 18. VII 1514.

⁶⁰ DAD, Div. Not. XCIII, f. 82, 26. XI 1516.

⁶¹ Б. Храбак, *Херцеговачки Влатковићи од 1471. до 1537. године*, Из старине прошлости Босне и Херцеговине III, Београд 2004, 222-223.

⁶² DAD, Div. Not. XCV, f. 109'-110, 19. VI 1520. Мартолица (Martoliza) Растић је рођен око 1440. године. Отац му је био Giovanni (1399-1433), а деда већ помињани Михоч. И. Манкен, *Дубровачки патрицијат у XIV веку*, генеалогска табла LX/1.

сенат је потврдио споразум који је Петар Павловић за себе и остале који су имали удела у закупу закључио са наследницима Мартолице Ив. Растића. Према Богумилу Храбаку, војвода Петар је четвртину закупа уживао од 1470. године; јуна 1520. закуп је продужен до 1537, када је примио свој део закупа до 1520. године.⁶³

Последњи податак којим располажемо, а који се тиче прихода од закупа некадашње куће херцега Хрвоја, односи се на јануар 1521. године. Тада је Ануела примила од Орсата Март. Растића и његове браће 10 перпера на име дела закупа куће ad Luzarizan за шест месеци закључно са новембром.⁶⁴

На крају ћемо се осврнути на учешће чланова породице Влатковић, односно Петара Павловића и његова мајка Јелене, у делу прихода од куће херцега Хрвоја.⁶⁵ На основу расположиве грађе не може се одговорити када и како је дошло до тога. Могуће је да решење овог проблема лежи у родбинским везама између Влатковића и Хрватинића на које указује дубровачки хроничар Гондола. Према његовом писању, херцег Стефан Вукчић Косача је почетком фебруара 1466. године боравио у Дубровнику и том приликом одсео у близини куће која се некада налазила у власништву херцега Хрвоја, а у то време је припадала Влатковићима, који су је наследили преко мајке.⁶⁶ На жалост, Гондолина хроника не доноси податке о којој припадници породице Влатковић је реч нити у каквом сродству је била са породицом херцега Хрвоја. Интересантно је поменути и да се

⁶³ Б. Храбак, *Херцеговачки Влатковићи од 1471. до 1537. године*, 222-223. У супротности са овим су наведени подаци према којима је Милица после 1470. године уживала приходе од половине куће.

⁶⁴ DAD, Div. Not. XCV, f. 183, 8. I 1521. Орсат је највероватније био син Мартолице Растића.

⁶⁵ Влатковићи су поседовали једну кућу у Дубровнику на врху⁸ побиане⁸ злице коју су им Дубровчани даровали 25. марта 1452. године. Љ. Стојановић, *Старе српске повеље и писма I/2*, 135-138.

⁶⁶ s'abbrugiò una casa appresso quella del duca Harvoye, che all'hora era delli Vlatkovichi, pervenutali per via di madre. S. Nodilo, *Chronica Ragusina Junii Restii (ab origine urbis usque ad annum 1451) item Joannis Gundulae (1451/1484)*, Zagrabiae 1893, 374; Херцег Стефан је у то време заиста боравио у Дубровнику. С. Ћирковић, *Херцег Стефан Вукчић-Косача и његово доба*, Београд 1964, 265-267.

1508. године Петар Павловић помиње као хумски војвода Шимраковић (Petrus Paulouich conschi (!) voivoda Simarachouich).⁶⁷

Srđan Rudić

ABOUT HRVOJE VUKČIĆ HRVATINIĆ'S HOUSE IN DUBROVNIK

Summary

Hrvoje Vukčić Hrvatinić acquired the house in Dubrovnik in 1399, after King Ostoja sold to Dubrovnik citizens the Slano region. As a sign of gratitude for the role that he has played in the process, citizens of Dubrovnik decided to admit both Hrvoje and the King himself in the rank of Dubrovnik nobles, and to present him the house that was *apud ecclesiam sancti Blasii in Ragusio ad Luzarizan*. The house remained his property until 1412, when Hrvoje presented payment of the debt to his wife Jelena. Problems arise following his death in 1416, as Dubrovnik citizens refused to hand over the house to Herzeg's widow and to the new Bosnian Queen. Even though they gave it by the Charter of 1419, they still made the taking over of the house incredibly difficult. After Jelena died in 1423, Dubrovnik citizens gave to Herzeg's granddaughters, Katari-na and Doroteja, half of the income from the house. At the beginning of the 16th century, the Duke Petar Pavlović from the Vlatković family and his mother Jelena are beneficiaries of the one quarter of the income from the house. The last bit of information that we have that mentions the house formerly belonging to the Herzeg Hrvoje is from 1521.

⁶⁷ DAD, Deb. Not. LXVI, f. 101, 29. IV 1508. Петар Шимраковић војвода потврдио је неке поседе манастиру у Заострогу, које му је даровао фра Августин Влатковић. Н. Šabanović, *Bosanski pašaluk*, Sarajevo 1982, 190.